

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Af Heltinde-Historier

Citation: Holberg, Ludvig: "Af Heltinde-Historier", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 8: Økonomi og historie*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 276. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg08-shoot-workid56170/facsimile.pdf> (tilgået 07. december 2021)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 8: Økonomi og historie

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

AF HELTINDE-HISTORIER

interessant, skyldes det bl. a., at en Hovedkilde til hendes Levned, »Jammers-Minde«, Aarhundredets mægtigste Prosaværk, først blev kendt i Danmark, da det 1868 opdagedes i Østrig og Aaret efter blev udgivet af S. Birket Smith. Heller ikke til Maria Stuarts og Christinas Historie har Holberg haft saa udførlige Oplysninger som vor Tid. Han er ikke i dybere Forstand fængslet af deres Skæbne. Den skotske Dronning, som Elisabeth lod henrette Aar 1587, fik sin Død paa Grund af sit »syndige, u-ordentlige og u-anstændige Levnet« og paa Grund af den konstante Mulighed for »Sammenrottelse«, som hendes Tilstedeværelse frembød. Den store Gustav Adolfs Datter, den svenske Dronning Christina (1626-89), som 1654 frasagde sig Kronen, forlod Sverige og gik over til Katolicismen, faar den Bebrejdelse, at skønt hun var elsket af sine Undersaatter, elskede hun ikke dem. Holberg forener de to begavede og uforstaaelige Kvinder som Undtagelser fra en og samme Naturlov: »Naturen synes at have beskikket hos alle levende Creature, at de skulde have en vis Tiid til at udraase i. Denne Beskaffenhed finder man og hos alle Umælende udi Opvexten: Hos visse Mennesker derimod merker man dette Egenskab ikke at frembryde, uden just paa den Tiid, den burte ophøre«.

Her gaar da Grænsen for Holbergs Tolkning af Menneskesjæle. Han kan diskutere, i en af Heltehistoriernes Forberedelser, om Ærgerrighed er en stærkere Passion end Elskov og Vrede; men han tør ikke udrede, hvilke Lidenskaber der huserer i komplicerede Kvindesjæle som Maria Stuarts og Christinas. - Vi nøjer os med Biografiernes Konklusion.

Tekstgrundlag. Adskillige Heltinders ... sammenlignede Historier, 1745, i Redaktionen Samlede Skrifter XIV, 1934.

Litteratur. Sigurd Høst: Om Holbergs historiske skrifter, Bergen 1913. - F. J. Billeskov Jansen: Holberg som Epigrammatiker og Essayist II, 1939, S. 44 f.

Af Heltinde-Historier

MARIA STUART OG CHRISTINA

Sammenligning

Man seer af disse tvende Dammers Historie, at de have lignet hinanden, saavel udi Naturens store Gaver, som udi samme Gavers Misbrug, og at Alderen, som ellers corrigerer Ungdoms Feil, haver hos begge været Tønder til Vellyst og Daarlighed: Maria, som udi Ungdommen skinnede blant alle de Tidens Damer, blev med Tiden saaledes metamorphoseret, at intet var hos hende kiendeligt uden Legemets udvortes Skabning. Og Christina, som syntes at ville ved Dyd, Forstand og et prieseligt Regimente formørke sin store Faders Ihukommelse, satt Sverrig ved sin sleite Opførsel udi saadan Forvirrelse, at det truedes med Skibbrud og Ødeleggelse, hvis hun længer havde siddet ved Roret. Saasom ingen udi Ungdommen gav den anden efter udi Dyder, saa gav ved Alderen ingen den anden efter udi Lyder. Begges Hoved-Character var Ustadighed. Man saae Begge nu at agte, nu at foragte, nu at elske, nu igjen at hade de samme Personer, og det uden given Aarsag til saadan Forandring: Saadant øvedes oftere af Christina, men kiendeligere af Maria: Thi, saasom den Svenske spillede Bold med sine Ministrer, saa spillede den Skottske Dronning med sine Ægtefæller: Ikke at tale om, at den førstes Kierlighed sielden forvandlede uden til Afskye og Koldsindighed, da den sidstes derimod faldt ud til Had, som ikke kunde stilles uden ved Mord og Ødeleggelse, saa at, hvis Christina kunde fatte snarere, saa kunde Maria fatte stærkere Afskye for den, hun nyeligen

AF HELTINDE-HISTORIER

havde elsket. Det er derfor herudi at mildere Dom maa fældes over den første end den sidste; efterdi Christina's Afsky bestod alleene udi et surt Ansigt og Væmmelse, og finder man udi hendes heele Historie intet Tegn til Blodgierighed. Til Ødselhed vare Begge udi lige Grad hengivne: Skulde nogen af dem herudi have Fortrin, maatte det være den Svenske Dronning. Kiøds Lyst derimod regierede stærkere hos Maria, saa at hun til Side sat all Anstændighed, ja underkastede sig yderste Fare og Ulykke for at fornøye den samme, hvilket ikke kand siges om Christina; thi, endskiønt hun kand have haft en tilstrækkelig Dosin deraf, saa kand man dog ikke sige, hvor vidt hendes Kiøds Lyst gik, og hvorudi den store Kierlighed hun lod see mod Bourdelot, Pimentel og andre Favoriter haver bestaaet, undtagen man vil fæste Troe til Monaldeschis Breve, som ere heel betydelige. Anden slags Vellyst, som bestod udi Spiil, Dands, Festins og alle slags Divertissements, vare udi større Grad hos Christina; thi det er ikke troeligt, at Maria havde villet skille sig ved Zepter og Krone for deslige Fornøyer: Begge vare koldsindige mod deres egne Undersaatter, og præfererede dem Fremmede. Denne Feyl kand dog meere undskyldes hos den Skottske end hos den Svenske Dronning; Thi den første havde med et gienstridigt Folk at bestille, da den sidste derimod havde lydige og føyelige Undersaatter, der saae igiennem Fingre med hendes Skrøbeligheder, ja elskede hende inderligen: Men de kunde ved intet Middel bevæge hende til at elske dem igien. Landets Maal, Sæder, Levemaade, Religion, med et Ord: Alt, hvad som var Svensk, var hende modbydeligt: Hvorudover man kand sige, at den Førstes Koldsindighed grundede sig paa Vrede og Fortrydelse; men den Sidstes paa Capricer. Og kand man des meere herudi forundre sig over den Sidstes Delicatesse, efterdi hun aldrig havde været uden for Sverrig. Den Første derimod var opdragen ved det Franske Hof, og kom befænged med Franske Moder og Noder til Skottland.

MARIA STUART OG CHRISTINA

Af Begges Levnet sees, at de have haft liden Religion, skjønt Begge have villet passere ikke alleene for store Christne, men endogsaa for Martyrer. Maria foregav sig med sit Blod at besegle en Religion, hvoraf hun i hendes Livs Tiid ikke havde iagttaget een eeneste Articul, og Christina forlod Zepter og Krone for at antage en fremmed Troe, skjønt hun stedse havde ladet see Indifference udi Religions Sager, og holdet alle Religioner lige gode: Saa at, endskjønt ingen af dem trykkes af Religionen, saa satt dog den eene Livet til for sin Fæderne Religion, den anden opofrede sin Velfærd for at antage een efter hendes Foregivende bedre Troe; men den Romerske Kirke kand ligesaa lidet bryste sig af den Førstes Bestandighed, som den Sidstes Omvendelse; thi Maria rettede sin Troe efter det Franske Hof, hvormed hun stod i nøye Foreening, og Christina holdt den Religion antageligst, som florerede udi de vellystigste og behageligste Lande, og hvor Bals, Masqverader og andre Galanterier vare meest udi Brug; thi det var efter all Anseelse paa det Fundament, at hun fandt større Orthodoxie udi Frankrig og Italien end udi Sverrig.

For at slutte denne Sammenligning, kand man sige: at Maria var en større, men Christina en selsommere Synderinde, at hos den Første vare større, men hos den Sidste flere Feyl. Maria vilde synes bedre end hun var, og Christina ville synes værre end hun virkeligen kunde dømmes at være. Den Første beklagede sig over sin Trængsel og Landflygtighed som uforskyldt: Christina brystede sig af sin Landflygtighed, holdt sig for større Ære at følge Don Qvixots end den store Gustavi Fodspor, og at være en vandrende Ridder end en regierende Dronning, hvorudover, saasom den eene af Undersaatterne var meest hadet, saa var den anden meest foragtet. Kort at sige: Den Førstes Levnet giver Materie til en Tragødie, den Sidstes til en Tragicomødie, saasom den er en Blanding af traurige og lystige Scener, og endes med latterlige Nachspill.

AF HELTINDE-HISTORIER

Af Heltinde-Historier

Noter

- S. 277. *Tønder, Lunte.* – *Daarlighed*, Daarskab. – *metamorphoseret*, forvandlet. – *kiendsligt*, genkendeligt. – *formørke*, fordunkle. sætte i Skyggen. – *kiendeligere*, mere mærkbart.
- S. 278. *Blodgierighed*, Blodtørst. – *Dosin*, Akkusativ af Dosis. – *Bourdelot*, den franske Læge Pierre Michon (1610-85), som af to Onkler fik Lov at kalde sig Bourdelot. Han kaldtes til Sverige 1651, da Christina var alvorligt syg. – *Pimentel*. Don Antonio Pimentelli de Prado (1604-1671), var spansk Minister i Stockholm 1652-54. – *Monaldeschis Breve*, Gion Rinaldo, Marki af Monaldeschi, var en italiensk Adelsmand, som en Tid stod i Dronning Christinas Gunst. Hun lod ham halsbugge i Fontainebleau 1657, efter at han havde forraadt hendes militære Planer. – *Festins*, Fester, Gæstebud. – *præfererede dem Fremmede*, foretrak Fremmede fremfor dem. – *Maal*, Sprog. – *Delicatesse*, Kræsenhed, fine Fornemmelser.
- S. 279. *Indifference*, Ligegyldighed. – *Nachspill*, Nachspiel, Efterstykke.